

KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

(projekt pierwszy)

W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny,
odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej
losie,
my, Naród Polski - wszyscy obywatele Rzeczypospolitej,
zarówno wierzący w Boga
będącego źródłem prawdy, sprawiedliwości, dobra i piękna,
jak i nie podzielający tej wiary,
a te uniwersalne wartości wywodzący z innych źródeł,
równi w prawach i w powinnościach wobec dobra wspólnego - Polski,
wdzięczni naszym przodkom za ich pracę, za walkę o niepodległość okupioną ogromnymi
ofiarami, za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie Narodu i ogólnoludzkich
wartościach,
nawiązując do najlepszych tradycji Pierwszej i Drugiej Rzeczypospolitej,
zobowiązani, by przekazać przyszłym pokoleniom wszystko, co cenne z ponad tysiącletniego
dorobku,
złączeni więzami wspólnoty z naszymi rodakami rozszanymi po świecie,
świadomi potrzeby współpracy ze wszystkimi krajami dla dobra Rodziny Ludzkiej,
pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w
naszej Ojczyźnie łamane,
pragnąc na zawsze zagwarantować prawa obywatelskie, a działaniu instytucji publicznych
zapewnić rzetelność i sprawność,
w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem,
ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej
jako prawa podstawowe dla państwa
oparte na poszanowaniu wolności i sprawiedliwości, współdziałaniu władz, dialogu
społecznym oraz na zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich
wspólnot.
Wszystkich, którzy dla dobra Trzeciej Rzeczypospolitej tę Konstytucję będą stosowali,
wzywamy, aby czynili to, dbając o zachowanie przyrodzonej godności człowieka,
jego prawa do wolności i obowiązku solidarności z innymi,
a poszanowanie tych zasad mieli za niewzruszoną podstawę Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ I

ZASADY OGÓLNE

Art. 1

Przyrodzona, niezbywalna i nienaruszalna godność człowieka stanowi fundament praw Rzeczypospolitej.

Art. 2

Rzeczpospolita Polska jest państwem demokratycznym, troszczącym się o dobro wspólne, strzegącym niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium oraz dziedzictwa narodowego.

Art. 3

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę zwierzchnią przez swoich demokratycznie wybranych przedstawicieli lub bezpośrednio.

Art. 4

Ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i współdziałaniu władz.

Art. 5

Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

Art. 6

Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym. Ustrój terytorialny zapewnia decentralizację władzy publicznej.

Art. 7

1. Ustrój gospodarczy opiera się na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych.
2. Ustanowienie monopolu może nastąpić tylko na podstawie ustawy.

Art. 8

Władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują bezstronność w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym.

Art. 9

W Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski. Przepis ten nie narusza praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Art. 10

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie.
2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.
3. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest Mazurek Dąbrowskiego.
4. Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ochronie prawnej.
5. Siedzibą centralnych konstytucyjnych organów państwa jest Warszawa.

ROZDZIAŁ II

WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Art. 11

1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.
2. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.

Art. 12

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

Art. 13

Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu prawną ochronę życia, tak przed jak i po narodzeniu.

Art. 14

1. Nikt nie może być poddany torturom, karom cielesnym ani okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu.
2. Nikt nie może być poddany eksperymentom naukowym, w tym medycznym, bez dobrowolnie wyrażonej zgody.

Art. 15

1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.
2. Władze publiczne zapewniają obywatelom dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Art. 16

1. Każdemu zapewnia się wolność poruszania się oraz wyboru miejsca zamieszkania i pobytu.
2. Obywatela polskiego nie można wydrzeć z kraju ani zakazać mu powrotu do kraju.
3. Osoba, której pochodzenie polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą, może osiedlić się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na stałe.

Art. 17

1. Każdemu zapewnia się nietykalność osobistą oraz wolność osobistą. Pozbawienie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.
2. Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

Art. 18

1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.
2. Każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.
3. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 19

1. Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo, ojcostwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Rodzice mają prawo do wychowania, w tym edukacji dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami.
3. Pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Art. 20

1. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.
2. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.
3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.

Art. 21

1. Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii.
2. Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Art. 22

1. Każdemu zapewnia się ochronę własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia.
2. Wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.
3. Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Art. 23

1. Rzeczpospolita zapewnia każdemu prawną ochronę życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz prawo do decydowania o swoim życiu osobistym.
2. Każdy ma prawo do ochrony i poszanowania informacji dotyczących jego osoby.
3. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w państwie demokratycznym.

Art. 24

1. Każdemu zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się oraz wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
2. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu.
3. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Art. 25

Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.

Art. 26

1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa.
2. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.

Art. 27

Każdemu zapewnia się wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich.

Art. 28

1. Każdemu zapewnia się wolność zrzeszania się.
2. O odmowie rejestracji lub zakazie działania zrzeszenia orzeka sąd.
3. Finansowanie zrzeszeń jest jawne.
4. Zakazane jest istnienie zrzeszeń odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa.

Art. 29

Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania partii politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach dobrowolności i równości obywateli polskich w celu wpływania metodami demokratycznymi na kształtowanie polityki państwa.

Art. 30

Związkom zawodowym przysługuje prawo do organizowania strajków pracowniczych i innych form protestu. Ze względu na dobro publiczne ustawa może zakazać prowadzenia strajku w odniesieniu do określonych kategorii pracowników.

Art. 31

1. Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców będących obywatelami polskimi. Inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa.
2. Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie.

Art. 32

Obywatel polski ma prawo do opieki ze strony Rzeczypospolitej Polskiej podczas pobytu za granicą.

Art. 33

1. Ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana.
2. Ekstradycja jest zakazana, jeżeli dotyczy cudzoziemca podejrzanego o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych lub jej dokonanie będzie naruszać wolności i prawa człowieka i obywatela.
3. W sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka sąd.

Art. 34

Obywatele polscy należący do mniejszości narodowych i etnicznych mają prawo do tworzenia własnych instytucji służących ochronie ich tożsamości kulturowej.

Art. 35

1. Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu w Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status uchodźcy zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi.
3. Ustawa może ograniczyć cudzoziemcom korzystanie z wolności i praw przyznanych w Konstytucji.

Art. 36

Obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej, osób pełniących funkcje publiczne, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują majątkiem Skarbu Państwa lub mieniem komunalnym.

Art. 37

1. Obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach.
2. Funkcje publiczne można pełnić do dnia ukończenia siedemdziesiątego roku życia.
3. Osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo hańbiące nie może pełnić funkcji publicznych.

Art. 38

1. Obywatel polski ma prawo wybierania Prezydenta, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.
2. Prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

Art. 39

1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy.
2. Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.
3. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę.
4. Stałe zatrudnianie dzieci do lat 16 jest zakazane.

Art. 40

Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo, po osiągnięciu wieku emerytalnego, a także gdy pozostaje bez pracy nie z własnej woli i nie ma innych środków utrzymania.

Art. 41

Każdy ma prawo składać petycje, wnioski i skargi w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą do organów władzy publicznej oraz do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej.

Art. 42

1. Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.
2. Funkcjonariusze publicznie odpowiedzialni są za szkody wyrządzone swoim własnym działaniem lub zaniechaniem w związku z wykonywanymi obowiązkami.

Art. 43

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.
2. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Orzeczenie sądu ogłaszane jest publicznie.

Art. 44

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady określa ustawa.

Art. 45

1. Każdy, którego konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.
2. Przepis ust. 1 nie dotyczy praw określonych w art. 35.

Art. 46

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Art. 47

Praw określonych w art. 15 ust. 2, art. 20 ust. 2, art. 35, art. 39 ust 2, art. 40 oraz art. 41 można dochodzić jedynie w granicach określonych w ustawie.

Art. 48

Ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w państwie demokratycznym dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, ważnego interesu gospodarczego państwa, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 49

1. Każdy ma obowiązek przestrzegania prawa.
2. Każdy ma obowiązek troski o dobro wspólne.
3. Każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków i innych danin publicznych, określonych w ustawie.

Art. 50

1. Obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej oraz obrona Ojczyzny.
2. Obywatel, któremu przekonania religijne lub wyznawane zasady moralne nie pozwalają na odbywanie służby wojskowej, może być obowiązany do służby zastępczej na zasadach określonych w ustawie.

ROZDZIAŁ III

PRZEPISY PRAWA

Art. 51

Przepisami prawa powszechnie obowiązującego są:

- 1) Konstytucja,
- 2) ratyfikowane umowy międzynarodowe,
- 3) ustawy,
- 4) rozporządzenia z mocą ustawy,
- 5) regulaminy Sejmu i Senatu,
- 6) rozporządzenia,
- 7) akty prawa miejscowego.

Art. 52

Warunkiem wejścia w życie przepisów prawa powszechnie obowiązującego jest ich ogłoszenie.

Art. 53

1. Ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie.
2. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.
3. Ratyfikowana umowa międzynarodowa ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.

Art. 54

1. Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania.
2. Organ upoważniony do wydania rozporządzenia nie może przekazać swoich kompetencji, o których mowa w ust. 1, innemu organowi.

Art. 55

1. Uchwały i zarządzenia mają charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki podległe organowi wydającemu te akty.
2. Uchwały i zarządzenia podlegają kontroli co do ich zgodności z powszechnie obowiązującym prawem.

3. Zarządzenia są wydawane tylko na podstawie ustawy.

Art. 56

Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie, mogą wydawać akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów.

ROZDZIAŁ IV

PREZYDENT

Art. 57

Prezydent jest symbolem ciągłości władzy państwowej.

Art. 58

1. Prezydent jest wybierany w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i w głosowaniu tajnym.
2. Prezydent jest wybierany na pięcioletnią kadencję i może być ponownie wybrany tylko raz na kadencję następującą bezpośrednio po pierwszej.
3. Na Prezydenta może być wybrany obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu. Kandydata może zgłosić co najmniej 300 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.
4. Na Prezydenta wybrany zostaje kandydat, który otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów.

Art. 59

Wybory Prezydenta zarządza Marszałek Sejmu na dzień przypadający nie wcześniej niż na 100 dni i nie później niż na 75 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta, a w razie opróżnienia urzędu Prezydenta - nie później niż w czternastym dniu po opróżnieniu urzędu, wyznaczając datę wyborów na dzień wolny od pracy przypadający w ciągu 60 dni od dnia zarządzenia wyborów.

Art. 60

Kadencja Prezydenta rozpoczyna się w dniu złożenia wobec Sejmu następującej przysięgi:

"Obejmując z woli Narodu urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, uroczyście przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji, będę strzegł niezłomnie godności Narodu, niepodległości i bezpieczeństwa Państwa, a dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem".

Przysięga może być złożona z dodaniem zdania "Tak mi dopomóż Bóg".

Art. 61

1. Jeżeli Prezydent nie może przejściowo sprawować urzędu, zawiadamia o tym Prezesa Rady Ministrów, który tymczasowo przejmuje obowiązki Prezydenta. Gdy Prezydent nie jest w stanie zawiadomić Prezesa Rady Ministrów o niemożności sprawowania urzędu, wówczas o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta rozstrzyga Trybunał Konstytucyjny na wniosek Prezesa Rady Ministrów. W razie uznania przejściowej niemożności sprawowania urzędu przez

Prezydenta Trybunał Konstytucyjny powierza Prezesowi Rady Ministrów tymczasowe wykonywanie obowiązków Prezydenta.

2. Prezes Rady Ministrów tymczasowo, do czasu wyboru nowego Prezydenta, wykonuje obowiązki Prezydenta w razie:

- 1) śmierci Prezydenta,
- 2) zrzeczenia się urzędu przez Prezydenta,
- 3) stwierdzenia nieważności wyboru Prezydenta lub innych przyczyn nieobjęcia urzędu po wyborze,
- 4) uznania przez Senat trwałej niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia, uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby senatorów,
- 5) postawienia w stan oskarżenia lub złożenia Prezydenta z urzędu orzeczeniem Sądu Najwyższego.

3. Prezes Rady Ministrów wykonujący obowiązki Prezydenta nie może postanowić o skróceniu kadencji Sejmu.

4. W czasie wykonywania obowiązków Prezydenta przez Prezesa Rady Ministrów nie może być złożony i rozpatrywany wniosek, o którym mowa w art. 96.

Art. 62

Prezydent nie może piastować żadnego innego urzędu ani pełnić żadnej funkcji publicznej, z wyjątkiem tych, które są związane ze sprawowanym urzędem.

Art. 63

1. Prezydent:

- 1) ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe,
- 2) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw i organizacji międzynarodowych,
- 3) nadaje obywatelstwo polskie i wyraża zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego,
- 4) na wniosek Ministra Obrony Narodowej nadaje stopnie wojskowe lub powołuje Szefa Sztabu Generalnego,
- 5) nadaje order i odznaczenia,
- 6) stosuje prawo łaski. Prawa łaski nie stosuje się do osób pełniących funkcje publiczne skazanych za przestępstwo hanbiące popełnione w trakcie urzędowania,

2. Prezydent przed ratyfikowaniem umowy międzynarodowej zwraca się do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zbadania jej zgodności z Konstytucją.

Art. 64

1. Prezydent, korzystając ze swoich konstytucyjnych i ustawowych kompetencji, wydaje akty urzędowe.
2. Akty urzędowe Prezydenta wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów.
3. Przepis ust. 2 nie dotyczy:
 - 1) zarządzania wyborów do Sejmu i Senatu,
 - 2) skracania kadencji Sejmu w przypadkach określonych w Konstytucji,
 - 3) podpisywania ustawy,
 - 4) wniosku do Trybunału Konstytucyjnego,
 - 5) powoływania Prezesa Rady Ministrów,
 - 6) przyjmowania dymisji Rady Ministrów i powierzania jej tymczasowego pełnienia obowiązków,
 - 7) nadawania orderów i odznaczeń,
 - 8) stosowania prawa łaski,
 - 9) nadawania obywatelstwa polskiego i wyrażania zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego,
 - 10) powoływania Prezesa Trybunału Konstytucyjnego,
 - 11) powoływania Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego,
 - 12) powoływania Prezesa Sądu Najwyższego,
 - 13) zrzeczenia się urzędu Prezydenta.

Art. 65

1. Prezydent za naruszenie Konstytucji, ustawy lub za popełnienie przestępstwa może być pociągnięty do odpowiedzialności tylko przed Sądem Najwyższym.
2. Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Senatu podjętą większością co najmniej 3/5 głosów ustawowej liczby senatorów na wniosek grupy co najmniej 100 posłów lub Senatu, a w przypadku przestępstw na wniosek Prokuratora Generalnego.
3. Z dniem podjęcia uchwały o postawieniu Prezydenta w stan oskarżenia przed Sądem Najwyższym sprawowanie urzędu przez Prezydenta ulega zawieszeniu.

ROZDZIAŁ V

SEJM I SENAT

Art. 66

1. Sejm składa się z 300 posłów, wybieranych w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich oraz w głosowaniu tajnym.
2. Senat składa się ze 50 senatorów, wybieranych w wyborach powszechnych, bezpośrednich oraz w głosowaniu tajnym.

Art. 67

1. Wybrany na posła może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 25 lat.
2. Wybrany na senatora może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat.
3. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu.

Art. 68

1. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem czterech lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu.
2. Kadencje Sejmu i Senatu trwają od dnia zebrania się Sejmu na pierwsze posiedzenie do dnia poprzedzającego dzień zebrania się posłów na pierwsze posiedzenie Sejmu następnej kadencji.
3. Pierwsze posiedzenia Sejmu i Senatu zwołuje Marszałek Sejmu na dzień przypadający w ciągu 30 dni od dnia wyborów.

Art. 69

1. Sejm może skrócić swoją kadencję uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby posłów. Skrócenie kadencji Sejmu może zarządzić również Prezydent, za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów ustawowej liczby senatorów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza jednoczesne skrócenie kadencji Senatu.
2. W przypadku skrócenia kadencji Sejmu, Prezydent zarządza wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia podjęcia uchwały lub zarządzenia o których mowa w ust. 1.

Art. 70

1. Nie można być równocześnie posłem i senatorem.
2. Mandatu posła i senatora nie można łączyć z jakąkolwiek inną funkcją publiczną.

Art. 71

Posłowie są przedstawicielami Narodu.

Art. 72

1. Przed rozpoczęciem sprawowania mandatu posłowie składają przed Sejmem nowej kadencji – a poseł wskazany do przewodniczenia pierwszemu posiedzeniu Sejmu nowej kadencji przed Marszałkiem Sejmu kadencji poprzedniej - następujące ślubowanie:

"Uroczyscie ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności i interesów Państwa, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania "Tak mi dopomóż Bóg".

2. Odmowa lub uchylanie się od złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

Art. 73

1. Poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu poselskiego ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność poseł odpowiada wyłącznie przed Sejmem, który orzeka w przedmiocie pozbawienia mandatu.

2. Postępowanie karne wszczęte lub prowadzone wobec posła przed dniem uzyskania mandatu ulega na żądanie Sejmu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. W takim przypadku ulega również zawieszeniu na ten czas bieg przedawnienia w postępowaniu karnym.

3. Poseł nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 74

1. Sejm obraduje na posiedzeniach.

2. Posiedzenia Sejmu są jawne. Jeżeli wymaga tego dobro państwa, Sejm może bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, uchwalić tajność obrad.

Art. 75

1. Sejm wybiera ze swojego grona Marszałka Sejmu oraz komisje.

2. Marszałek Sejmu przewodniczy obradom Sejmu, strzeże praw Sejmu oraz reprezentuje Sejm na zewnątrz.

Art. 76

1. Sejm może powołać komisję śledczą do zbadania określonej sprawy.
2. Każdy wezwany ma obowiązek stawienia się na posiedzenie komisji i udzielanie wyjaśnień.
3. Komisja śledcza może nakładać kary porządkowe, w tym karę grzywny, jeśli osoba wezwana nie stawia się na posiedzenie Komisji lub odmówi udzielania wyjaśnień.

Art. 77

Organizację wewnętrzną i porządek prac Sejmu, zasady i tryb odpowiedzialności regulaminowej posłów, jak też sposób wykonywania konstytucyjnych i ustawowych obowiązków wobec Sejmu określa regulamin Sejmu uchwalony przez Sejm.

Art. 78

Przedmiotem obrad Sejmu mogą być sprawy przedstawione mu w trakcie jego kadencji.

Art. 79

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje Radzie Ministrów, Senatowi, a także grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.

Art. 80

1. Wnioskodawca przedkładając Marszałkowi Sejmu projekt ustawy wraz z uzasadnieniem, przedstawia skutki finansowe uchwalenia projektu oraz oceną skutków proponowanej regulacji.
2. Jeżeli projekt ustawy budzi zastrzeżenia co do jego zgodności z prawem, Marszałek Sejmu może zwrócić projekt wnioskodawcy.

Art. 81

1. Sejm rozpatruje projekt ustawy w dwóch czytaniach.
2. Prawo wnoszenia poprawek do projektu ustawy przysługuje wnioskodawcy projektu, grupie co najmniej 5 posłów oraz Radzie Ministrów.
3. Marszałek Sejmu może odmówić poddania pod głosowanie poprawki, która nie była uprzednio przedłożona komisji.
4. Wnioskodawca może wycofać projekt ustawy do czasu rozpoczęcia drugiego czytania projektu.
5. Na wniosek Prezesa Rady Ministrów Sejm odracza ostateczne głosowanie w sprawie uchwalenia ustawy o co najmniej 7 dni.

Art. 82

Sejm podejmuje uchwały, w tym uchwała ustawy, zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja lub regulamin przewiduje wyższe wymogi.

Art. 83

1. Marszałek Sejmu przedstawia Senatowi ustawę o wyrażeniu zgody na ratyfikowanie bądź wypowiedzenie umowy międzynarodowej, albo jeśli w ciągu 3 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Sejm, zażąda tego Rada Ministrów.
2. Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy może ją przyjąć bez zmian, uchwalić poprawki albo odrzucić ją w całości. Jeżeli Senat w ciągu 30 dni od dnia przekazania ustawy nie podejmie uchwały w sprawie ustawy uchwalonej przez Sejm, przyjmuje się, że Senat przyjął ustawę w brzmieniu uchwalonym przez Sejm.
3. Sejm odrzuca uchwałę Senatu w sprawie uchwalenia poprawek bądź odrzucenia ustawy w całości bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 84

1. Po zakończeniu postępowania, o którym mowa w art. 82 i 83 Marszałek Sejmu przedstawia Prezydentowi ustawę do podpisu.
2. Prezydent podpisuje ustawę w ciągu 14 dni od dnia jej przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Przed podpisaniem ustawy Prezydent może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie jej zgodności z Konstytucją. W takim przypadku ulega zawieszeniu bieg terminu do podpisania ustawy.

Art. 85

1. Rada Ministrów może uznać uchwalony przez siebie projekt ustawy za pilny.
2. Do projektu ustawy, który został uznany za pilny nie mogą być wnoszone poprawki.
3. W przypadku nieuchwalenia przez Sejm projektu ustawy uznanego za pilny w terminie 45 dni od dnia jego przedstawienia Sejmowi, kadencja Sejmu ulega skróceniu.

Art. 86

Do Senatu i senatorów przepisy art. 72-75, art. 77-78 i art. 82 stosuje się odpowiednio.

ROZDZIAŁ VI

RZĄD

Art. 87

1. Rada Ministrów sprawuje politykę wewnętrzną i zagraniczną państwa nie zastrzeżoną dla innych organów władzy publicznej.
2. Rada Ministrów podlega politycznej kontroli Sejmu.
3. Rada Ministrów w szczególności:
 - 1) czuwa nad spójnością prawa;
 - 2) zapewnia wykonanie ustaw,
 - 3) wydaje rozporządzenia,
 - 4) kieruje i kontroluje prace administracji rządowej,
 - 5) chroni interesy Skarbu Państwa,
 - 6) uchwala projekt ustawy budżetowej,
 - 7) kieruje wykonaniem budżetu państwa oraz uchwala sprawozdanie z wykonania ustawy budżetowej,
 - 8) zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny,
 - 9) zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne państwa,
 - 10) sprawuje cywilną kontrolę nad siłami zbrojnymi,
 - 11) sprawuje kierownictwo w dziedzinie stosunków z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi,
 - 12) zawiera umowy międzynarodowe wymagające ratyfikacji oraz zatwierdza i wypowiada inne umowy międzynarodowe,
 - 13) sprawuje kierownictwo w dziedzinie obronności kraju oraz określa corocznie liczbę obywateli powoływanych do czynnej służby wojskowej.

Art. 88

1. Rada Ministrów składa się z Prezesa Rady Ministrów i ministrów.
2. W skład Rady Ministrów mogą być powoływani wiceprezesi Rady Ministrów, a także przewodniczący określonych w ustawach komitetów.
3. Prezes i wiceprezesi Rady Ministrów mogą pełnić także funkcję ministra.

Art. 89

Członek Rady Ministrów nie może pełnić żadnej funkcji publicznej, z wyjątkiem tych, które są związane ze sprawowanym urzędem ani prowadzić działalności sprzecznej z jego obowiązkami publicznymi.

Art. 90

Członkowie Rady Ministrów, przed objęciem urzędu, składają wobec Prezydenta następującą przysięgę:

"Obejmując urząd Prezesa Rady Ministrów (wiceprezesa Rady Ministrów, ministra, przewodniczącego komitetu), uroczyście przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji i innym prawom Rzeczypospolitej Polskiej, a dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem."

Przysięga może być złożona z dodaniem zdania "Tak mi dopomóż Bóg".

Art. 91

Prezes Rady Ministrów:

- 1) reprezentuje Radę Ministrów,
- 2) kieruje pracami Rady Ministrów,
- 3) wydaje rozporządzenia,
- 4) zapewnia wykonywanie polityki Rady Ministrów i określa sposoby jej wykonywania,
- 5) koordynuje i kontroluje pracę członków Rady Ministrów,
- 6) powołuje i odwołuje wojewodów,
- 7) sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym w granicach i formach określonych w Konstytucji i ustawach,
- 8) jest zwierzchnikiem służbowym pracowników administracji rządowej.

Art. 92

1. Ministrowie kierują działami administracji rządowej lub wypełniają zadania wyznaczone im przez Prezesa Rady Ministrów.
2. Minister kierujący działem administracji rządowej wydaje rozporządzenia. Rada Ministrów, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, może podjąć uchwałę o uchyleniu rozporządzenia lub zarządzenia ministra.
3. Do przewodniczącego komitetu, o którym mowa w art. 91 ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do ministra kierującego działem administracji rządowej.

Art. 93

1. Prezydent powołuje Prezesa Rady Ministrów oraz na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów w ciągu 14 dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu lub przyjęcia dymisji poprzedniej Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę.

2. Prezes Rady Ministrów niezwłocznie przedstawia Sejmowi program działania nowo powołanej Rady Ministrów wraz z wnioskiem o udzielenie jej wotum zaufania. Sejm uchwała wotum zaufania w ciągu 14 dni od dnia powołania nowej Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 94

W razie niepowołania Rady Ministrów lub nieudzielenia jej wotum zaufania w trybie określonym w art. 93, Sejm w ciągu 14 dni od upływu terminów określonych w tym przepisie wybiera Prezesa Rady Ministrów oraz proponowanych przez niego członków Rady Ministrów bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Prezydent powołuje tak wybraną Radę Ministrów i odbiera przysięgę od jej członków.

Art. 95

1. W razie niewybrania Rady Ministrów przez Sejm, Prezydent w ciągu 14 dni od upływu terminu określonego w art. 94, powołuje Prezesa Rady Ministrów a na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę.

2. Sejm w ciągu 14 dni od dnia powołania Rady Ministrów przez Prezydenta udziela jej, na wniosek Prezesa Rady Ministrów wotum zaufania zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

3. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 2, Prezydent skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory. Przepisu art. 99 ust. 2 pkt 1 nie stosuje się.

Art. 96

1. Sejm wyraża Radzie Ministrów wotum nieufności większością ustawowej liczby posłów na wniosek zgłoszony przez grupę co najmniej 30 posłów wskazujący imiennie kandydata na Prezesa Rady Ministrów. Jeżeli uchwała została przyjęta przez Sejm, Prezydent powołuje wybranego przez Sejm nowego Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę.

2. Wniosek o podjęcie uchwały, o której mowa w ust. 1, może być poddany pod głosowanie nie wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia jego zgłoszenia. Powtórny wniosek może być zgłoszony nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia poprzedniego wniosku. Powtórny wniosek może być zgłoszony przed upływem 3 miesięcy, jeżeli wystąpi z nim co najmniej 100 posłów.

Art. 97

1. Prezes Rady Ministrów może zwrócić się do Sejmu o wyrażenie Radzie Ministrów wotum zaufania. Udzielenie wotum zaufania Radzie Ministrów następuje zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

2. W przypadku udzielenia wotum zaufania Radzie Ministrów, wniosek o którym mowa w art. 96 może być złożony nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od dnia udzielenia wotum zaufania. Wniosek o udzielenie wotum nieufności Radzie Ministrów może być także zgłoszony przed upływem 3 miesięcy, jeżeli wystąpi z nim co najmniej 100 posłów.

Art. 98

Prezydent, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, dokonuje zmian w składzie Rady Ministrów.

Art. 99

1. Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów niezwłocznie po zakończeniu pierwszego posiedzenia Sejmu nowej kadencji.
2. Prezes Rady Ministrów składa dymisję Rady Ministrów również w razie:
 - 1) nieuchwalenia przez Sejm wotum zaufania dla Rady Ministrów,
 - 2) wyrażenia Radzie Ministrów wotum nieufności,
 - 3) rezygnacji Prezesa Rady Ministrów.
3. Prezydent, przyjmując dymisję Rady Ministrów, powierza jej dalsze sprawowanie obowiązków do czasu powołania nowej Rady Ministrów.
4. Prezydent, w przypadku określonym w ust. 2 pkt 3, może odmówić przyjęcia dymisji Rady Ministrów.

ROZDZIAŁ VII

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY I SĄDY

Art. 100

1. Wymiar sprawiedliwości sprawują: Trybunał Konstytucyjny, Naczelny Sąd Administracyjny, sądy administracyjne, Sąd Najwyższy oraz sądy powszechne, a na mocy ratyfikowanej umowy międzynarodowej – sądowe organy międzynarodowe.

2. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas konfliktu zbrojnego.

Art. 101

Sądy nie mogą badać ważności ustaw należycie ogłoszonych.

Art. 102

Sędziowie są wybierani przez Senat, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 103

1. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko należycie ogłoszonym przepisom prawa powszechnie obowiązującego.

2. Sędzia nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

3. Ustawa określa granicę wieku, po upływie którego sędzia przechodzi w stan spoczynku.

Art. 104

1. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie.

2. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku na skutek uniemożliwiających mu sprawowanie jego urzędu choroby lub utraty sił.

3. W razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych wolno sędziego przenosić do innego sądu lub w stan spoczynku z pozostawieniem mu pełnego uposażenia.

Art. 105

Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się prezesa właściwego miejscowo sądu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 106

Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, wybieranych indywidualnie przez Senat na 9 lat spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą. Ponowny wybór do składu Trybunału jest niedopuszczalny.

Art. 107

1. Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach:

- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją,
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi,
- 3) zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

2. Przedmiotem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie może być przepis, jeśli od dnia jego ogłoszenia minęło więcej niż 5 lat.

3. Trybunał Konstytucyjny umarza sprawę, jeśli w toku jej rozpatrywania uzna, że nie zachodzi w niej doniosłe zagadnienie ustrojowe.

Art. 108

Do kompetencji Trybunału Konstytucyjnego należy ponadto:

- 1) dokonywanie powszechnej wykładni ustaw;
- 2) rozstrzyganie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;
- 3) stwierdzanie ważności wyborów do Sejmu i Senatu oraz wyboru Prezydenta.

Art. 109

1. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

2. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu.

3. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić późniejszy termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny dwunastu miesięcy.

4. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego sąd prawomocnie orzekł o karę, stanowi podstawę do wznowienia postępowania na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

Art. 110

Z wnioskiem w sprawach, o których mowa w art. 107, do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą Prezydent, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Minister Sprawiedliwości, grupa co najmniej 25 posłów lub 10 senatorów, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezes Sądu Najwyższego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rada Stanu oraz podmioty określone w art. 47 w zakresie w nim wskazanym.

Art. 111

Z wnioskiem w sprawach, o których mowa w art. 108, do Trybunału Konstytucyjnego wystąpić mogą: Prezydent, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezes Sądu Najwyższego, Prokurator Generalny i Rzecznik Praw Obywatelskich.

Art. 112

Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności ustawy z Konstytucją jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Art. 113

1. Naczelny Sąd Administracyjny sprawuje nadzór nad działalnością sądów administracyjnych w zakresie orzekania.
2. Sądy administracyjne sprawują kontrolę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

Art. 114

1. Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i sądów wyjątkowych w zakresie orzekania.
2. Sąd Najwyższy orzeka o zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.
3. Sąd Najwyższy orzeka o odpowiedzialności osób pełniących najwyższe funkcje publiczne za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym przez nich stanowiskiem lub w zakresie ich urzędowania.

ROZDZIAŁ VIII

ORGANY KONTROLI PAŃSTWOWEJ I OCHRONY PRAWA

Art. 115

Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Art. 116

1. Krajowa Rada Sądownictwa składa się z:

- 1) Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezesa Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, i osoby powołanej przez Prezydenta,
- 2) dziesięciu członków wybranych spośród sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego, sądów administracyjnych i sądów powszechnych,
- 3) trzech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz jednego członka wybranego przez Senat spośród senatorów.

2. Kadencja wybranych członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

Art. 117

Prokuratura stoi na straży praworządności.

Art. 118

1. Prokuraturę stanowią Prokurator Generalny oraz podlegli mu prokuratorzy.

2. Prokuratura funkcjonuje na zasadzie centralizmu i hierarchicznego podporządkowania.

Art. 119

1. Prokurator Generalny jest wybierany przez Senat na 9 lat spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą. Ponowny wybór jest niedopuszczalny.

2. Prokurator Generalny nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej ani wykonywać innych zajęć zawodowych.

3. Prokurator Generalny nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Art. 120

Najwyższa Izba Kontroli jest organem kontroli państwowej.

Art. 121

1. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność organów władzy publicznej, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.
2. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności.
3. Najwyższa Izba Kontroli może również kontrolować z punktu widzenia legalności i gospodarności działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa.

Art. 122

1. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Sejmowi:
 - 1) analizę wykonania budżetu państwa,
 - 2) opinię w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów,
 - 3) informacje o wynikach kontroli oraz wnioski.
2. Najwyższa Izba Kontroli przedstawia Sejmowi coroczne sprawozdanie ze swojej działalności.

Art. 123

1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli jest wybierany przez Senat na 6 lat.
2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej ani wykonywać innych zajęć zawodowych.
3. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Art. 124

Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Senatu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 125

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.

Art. 126

1. Rzecznik Praw Obywatelskich jest wybierany przez Senat na 7 lat. Ponowny wybór jest niedopuszczalny.
2. Rzecznik Praw Obywatelskich nie może zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej ani wykonywać innych zajęć zawodowych.
3. Rzecznik Praw Obywatelskich nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Art. 127

Rzecznik Praw Obywatelskich jest w swojej działalności niezależny od innych organów państwowych.

Art. 128

Rzecznik Praw Obywatelskich nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Senatu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 129

Rzecznik Praw Obywatelskich corocznie informuje Sejm o swojej działalności oraz o stanie przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela.

Art. 130

Rada Stanu stoi na straży racjonalności i poprawności stanowienia prawa.

Art. 131

Rada Stanu składa się z 15 radców stanu wybieranych indywidualnie w równej liczbie przez Sejm, Senat i Prezydenta na 6 letnią kadencję. Ponowny wybór jest niedopuszczalny.

Art. 132

Rada Stanu corocznie informuje Sejm, Senat i Prezydenta o swojej działalności oraz o stanie systemu prawa.

ROZDZIAŁ IX

FINANSE PUBLICZNE

Art. 133

1. Nie wolno zaciągać pożyczek lub udzielać gwarancji i poręczeń finansowych, w następstwie których państwowy dług publiczny przekroczy $\frac{3}{5}$ wartości rocznego produktu krajowego brutto.
2. Nie można pokrywać deficytu budżetowego przez zaciąganie zobowiązania w centralnym banku państwa.

Art. 134

1. Dochody i wydatki państwa na rok budżetowy ustala się w formie ustawy budżetowej.
2. W wyjątkowych przypadkach dochody i wydatki państwa w okresie krótszym niż rok może określać ustawa o prowizorium budżetowym. Przepisy dotyczące projektu ustawy budżetowej stosuje się odpowiednio do projektu ustawy o prowizorium budżetowym.
3. Jeżeli ustawa budżetowa albo ustawa o prowizorium budżetowym nie weszły w życie w dniu rozpoczęcia roku budżetowego, Rada Ministrów prowadzi gospodarkę budżetową na podstawie przedłożonego projektu ustawy.

Art. 135

Inicjatywa ustawodawcza w zakresie ustawy budżetowej, ustawy o prowizorium budżetowym, oraz ustaw o ich zmianie przysługuje wyłącznie Radzie Ministrów. Przepisu art. 80 ust. 2 nie stosuje się.

Art. 136

Rada Ministrów przedkłada Sejmowi najpóźniej na 3 miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego projekt ustawy budżetowej na rok następny. W wyjątkowych przypadkach możliwe jest późniejsze przedłożenie projektu do czasu rozpoczęcia roku budżetowego.

Art. 137

1. Zwiększenie wydatków lub ograniczenie dochodów planowanych przez Radę Ministrów nie może powodować ustalenia przez Sejm większego deficytu budżetowego niż przewidziany w projekcie ustawy budżetowej.
2. Przedłożenie poprawki powodującej zwiększenie dochodów planowanych przez Radę Ministrów wymaga jednoczesnego przedłożenia projektu ustawy podatkowej.

Art. 138

1. Prezydent podpisuje ustawę budżetową albo ustawę o prowizorium budżetowym w ciągu 7 dni od dnia jej uchwalenia jej przez Sejm.
2. W przypadku zwrócenia się Prezydenta do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy budżetowej albo ustawy o prowizorium budżetowym przed jej podpisaniem, Trybunał orzeka w tej sprawie nie później niż w ciągu 2 miesięcy od dnia złożenia wniosku w Trybunale.

Art. 139

Jeżeli w ciągu 3 miesięcy od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy budżetowej nie zostanie ona przedstawiona Prezydentowi do podpisu, Prezydent w ciągu 14 dni od upływu tego terminu może zarządzić skrócenie kadencji Sejmu.

Art. 140

1. Rada Ministrów w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego przedkłada Sejmowi sprawozdanie z wykonania budżetu państwa wraz z informacją o stanie zadłużenia państwa.
2. Sejm rozpatruje przedłożone sprawozdanie i po zapoznaniu się z opinią Najwyższej Izby Kontroli podejmuje, w ciągu 90 dni od dnia przedłożenia Sejmowi sprawozdania, uchwałę o udzieleniu lub o odmowie udzielenia Radzie Ministrów absolutorium.

Art. 141

1. Narodowy Bank Polski jest centralnym bankiem państwa.
2. Prezes Narodowego Banku Polskiego jest wybierany przez Senat na 6 lat.
3. Prezes Narodowego Banku Polskiego nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

ROZDZIAŁ X
FUNKCJONOWANIE RZECZYPOSPOLITEJ
W RAMACH INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Art. 142

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie ratyfikowanej umowy międzynarodowej, z zachowaniem zasady wzajemności, przekazać kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach w celu działania i rozwoju Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej.
2. Ustawa, wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
3. Ustawę uchwaloną w trybie określonym w ust. 2 Marszałek Sejmu przedstawi Prezydentowi do podpisu, jeśli ustawę tę potwierdzi również Sejm następnej kadencji zwykłą większością głosów.

Art. 143

Jeżeli wynika to umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 139, prawo stanowione przez organy Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej w celach integracji europejskiej, stosowane jest bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.

Art. 144

1. Prawo do wybierania i prawo do bycia wybranym do Parlamentu Europejskiego przysługuje obywatelom polskim na zasadach przewidzianych dla wyborów posłów.
2. Obywatele państw będących stronami umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 139, korzystają, w granicach określonych w tej umowie, z konstytucyjnych wolności i praw przewidzianych dla obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa może określić wyjątki od tej zasady, dopuszczone przez umowę.
3. Ustawa może przewidzieć wyjątki od zakazu określonego w art. 33, jeśli państwo będące stroną umowy międzynarodowej, o której mowa w przepisie poprzednim, stosuje wobec Rzeczypospolitej Polskiej zasadę wzajemności w tym zakresie.

Art. 145

1. Rada Ministrów przedkłada Sejmowi projekty aktów normatywnych Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej w celu zaopiniowania. Rada Ministrów może przedłożyć Sejmowi projekty także innych dokumentów.
2. Rada Ministrów przedkłada Sejmowi inne sprawy, w których stanowisko Sejmu wymagane jest przez prawo lub zwyczaje Wspólnot Europejskich lub Unii Europejskiej.

ROZDZIAŁ XI

STANY NADZWYCZAJNE

Art. 146

1. W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.
2. Stan nadzwyczajny może być wprowadzony tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości.
3. Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.
4. W czasie stanu nadzwyczajnego nie mogą być zmienione: Konstytucja, ustawy regulujące tryb wyboru organów władzy publicznej oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych.
5. W czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu nie może być skrócona kadencja Sejmu, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta, a kadencje tych organów ulegają odpowiedniemu przedłużeniu. Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny.

Art. 147

W razie zewnętrznego zagrożenia państwa, zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji, Prezydent na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa.

Art. 148

W przypadku konfliktu zbrojnego i po wprowadzeniu stanu wojennego Prezydent, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, mianuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych. W tym samym trybie może on Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych odwołać.

Art. 149

1. W razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego, Prezydent na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić, na czas oznaczony, nie dłuższy niż 90 dni, stan wyjątkowy na części albo na całym terytorium państwa.
2. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz, za zgodą Sejmu i na czas nie dłuższy niż 60 dni.

Art. 150

Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego Prezydent przedstawia Sejmowi w ciągu 48 godzin od podpisania rozporządzenia. Sejm niezwłocznie rozpatruje rozporządzenie Prezydenta. Sejm może je uchylić bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Art. 151

Jeżeli w czasie stanu wojennego lub stanu wyjątkowego Sejm nie może zebrać się na posiedzenie, Prezydent na wniosek Rady Ministrów wydaje rozporządzenia z mocą ustawy. Rozporządzenia te podlegają zatwierdzeniu przez Sejm na najbliższym posiedzeniu. W przypadku niezatwierdzenia ich przez Sejm tracą moc obowiązującą z dniem zakończenia posiedzenia Sejmu, o czym niezwłocznie informuje Marszałek Sejmu w obwieszczeniu ogłaszanym w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 152

W celu zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej oraz w celu ich usunięcia Rada Ministrów może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż 30 dni, stan klęski żywiołowej na części terytorium państwa. Przedłużenie tego stanu może nastąpić tylko raz za zgodą Sejmu na czas nie dłuższy niż kolejne 30 dni.

ROZDZIAŁ XII

ZMIANA KONSTYTUCJI

Art. 153

1. Zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy uchwalonej w jednakowym brzmieniu przez Sejm i następnie w terminie nie dłuższym niż 60 dni przez Senat.
2. Ustawę o zmianie Konstytucji uchwała Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.
3. Marszałek Sejmu przedstawia Prezydentowi uchwaloną ustawę o zmianie Konstytucji do podpisu. Prezydent podpisuje ustawę w ciągu 14 dni od dnia przedstawienia.
4. Ustawa o zmianie Konstytucji wchodzi w życie z dniem rozpoczęcia kadencji Sejmu następującej po kadencji Sejmu, w której ustawa ta została uchwalona.

ROZDZIAŁ XIII

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Art. 154

1. W okresie 2 lat od dnia wejścia w życie Konstytucji Rada Ministrów przedstawi Sejmowi projekty ustaw niezbędnych do stosowania Konstytucji. Po tym czasie tracą moc przepisy sprzeczne z Konstytucją, a uchwalone przed dniem jej wejścia w życie.
2. Kadencja konstytucyjnych organów władzy publicznej i osób wchodzących w ich skład wybranych lub powołanych przed wejściem w życie Konstytucji kończy się z upływem okresu ustalonego w przepisach obowiązujących przed dniem wejścia w życie Konstytucji.
3. Osoby, które przed dniem wejścia w życie Konstytucji ukończyły siedemdziesiąty rok życia, tracą mandat bądź pełnioną funkcję publiczną z dniem upływu miesiąca od dnia wejścia w życie Konstytucji.

Art. 155

1. Umowy międzynarodowe ratyfikowane dotychczas przez Rzeczypospolitą Polską na podstawie przepisów obowiązujących w czasie ich ratyfikacji i ogłoszone w Dzienniku Ustaw uznaje się za umowy ratyfikowane w rozumieniu Konstytucji.
2. Ogłoszone w Dzienniku Ustaw ratyfikowane umowy międzynarodowe na podstawie których Rzeczypospolita Polska przekazała kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach uznaje się za umowy ratyfikowane w rozumieniu art.139 Konstytucji.
3. Sprawy będące przedmiotem postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, a rozpoczęte przed wejściem w życie Konstytucji, są prowadzone zgodnie z przepisami konstytucyjnymi obowiązującymi w dniu rozpoczęcia sprawy.
4. Sprawy będące przedmiotem postępowania przed Trybunałem Stanu, a rozpoczęte przed wejściem w życie Konstytucji, są prowadzone dalej przez Sąd Najwyższy zgodnie z przepisami konstytucyjnymi obowiązującymi w dniu rozpoczęcia sprawy.
5. Sprawy prowadzone przez organy państwa na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie Konstytucji, które z dniem wejścia jej w życie stają się kompetencjami innych organów państwa, są prowadzone dalej na podstawie przepisów Konstytucji.

Art. 156

Wybierając po raz pierwszy członków Rady Stanu, Sejm, Senat oraz odpowiednio Prezydent wskazują po dwóch członków powołanych na dwuletnią kadencję oraz po trzech członków powołanych na czteroletnią kadencję.

Art. 157

Traci moc Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z 2001 r. Dz. U. nr 28, poz. 319 i z 2006 r., Dz. U. nr 200, poz. 1471).

Art. 158

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wchodzi w życie z dniem zebrania się posłów na pierwsze posiedzenie Sejmu przypadające po dniu uchwalenia Konstytucji za wyjątkiem przepisów dotyczących ogólnej liczby posłów i senatorów, które stosuje się do wyborów do Sejmu i Senatu następujących po ogłoszeniu Konstytucji.